

УДК 343.102(477):341.6

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2025.3.06>**РУСЛАН ПАВЛОВИЧ ЧИЧА,**

кандидат юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
навчально-науковий інститут № 1,
кафедра кримінального процесу та організації досудового слідства;

 <https://orcid.org/0000-0003-3267-2840>,
e-mail: rus.chycha@gmail.com;

ВАЛЕРІЯ СЕРГІЇВНА ГНАТЕНКО,

кандидат юридичних наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
навчально-науковий інститут № 1,
кафедра кримінального процесу та організації досудового слідства;

 <https://orcid.org/0000-0003-1714-6164>,
e-mail: vista0028@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ПІДОЗРЮВАНОВОГО В МЕЖАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Тенденції світової глобалізації, мобільність громадян, розвиток технологій і транснаціональної злочинності висувають нові виклики перед національною системою кримінального судочинства. У межах кримінальних проваджень для досягнення поставлених завдань необхідна процесуальна взаємодія із правоохоронними та судовими органами інших держав. Повномасштабна воєнна агресія російської федерації та необхідність притягнення до відповідальності винних у численних воєнних злочинах, учинених на території України, вимагає забезпечення співпраці з міжнародними інституціями, що функціонують у правоохоронній та судовій сферах, і отже, глибокого та всеосяжного міжнародного співробітництва. Статтю присвячено окремим аспектам забезпечення вивчення особи підозрюваного, обвинуваченого в межах міжнародного співробітництва. Її мета – висвітлення теоретико-прикладних питань розвитку та вдосконалення інституту міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві України.

Досліджено механізми реалізації міжнародних запитів і проаналізовано погляди окремих науковців щодо ефективності забезпечення міжнародного співробітництва. Зроблено висновки про необхідність подальшого вдосконалення правового механізму надання швидкої та дієвої допомоги під час міжнародного співробітництва.

Здійснення процесуальних дій, спрямованих на збирання даних про особу підозрюваного або обвинуваченого, є важливим елементом діяльності уповноважених осіб у кримінальному судочинстві загалом і в міжнародному співробітництві у межах провадження зокрема.

Дотримання передбачених національним і міжнародним законодавством процедур отримання інформації в кожному кримінальному провадженні є необхідною умовою надання доказового значення даним про особу підозрюваного.

Використання сучасних цифрових технологій у процесі отримання даних про особу в межах міжнародного співробітництва розширює можливості і пришвидшує процес їх збирання. Сьогодні чинне законодавство дозволяє отримувати тільки електронний запит із подальшим обов'язковим підтвердженням оригіналом. У майбутньому потрібні механізми, що забезпечать легалізацію та використання під час доказування електронних доказів, засвідчених належним чином. Такий підхід істотно спростить і пришвидшить ухвалення процесуальних рішень уповноваженими особами у кримінальному судочинстві та підвищить ефективність захисту прав і свобод людини.

Ключові слова: міжнародна правова допомога, кримінальне провадження, досудове розслідування, міжнародне співробітництво, підозрюваний, міжнародний запит, Міжнародний кримінальний суд.

Оригінальна стаття

ВСТУП. Інтеграція України в сучасний європейський простір потребує поступової гармонізації національного законодавства із правом Європейського Союзу, зокрема у сфері

міжнародного співробітництва. Реалії сьогодення – збройна агресія російської федерації та переміщення значної кількості громадян України до країн ЄС – зробили особливо актуальним питання обміну інформацією в межах кримінальних проваджень із правоохоронними органами інших держав. Як слушно зазначає А. Антонюк (2015, р. 78), Україна має значний досвід співробітництва з іноземними державами у сфері кримінального судочинства. Сьогодні Україна ратифікувала шість європейських конвенцій із питань кримінально-правового співробітництва, зокрема: Європейську конвенцію про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року; Європейську конвенцію про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року; Європейську конвенцію про нагляд за умовно засудженими або за умовно звільненими правопорушниками від 30 листопада 1964 року; Європейську конвенцію про передачу провадження у кримінальних справах від 15 травня 1972 року; Конвенцію про передачу засуджених осіб від 21 березня 1983 року; Конвенцію про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, від 8 листопада 1990 року. Водночас П. Мінка та А. Хрідчкін (2009, с. 156) наголошують, що початком безпосереднього діалогу між Україною та ЄС стала Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року. Вона набула чинності для України 1 березня 1998 року й започаткувала програму конкретних дій у кримінально-правовій сфері, а вже 11 грудня 1999 року Європейська Рада схвалила Спільну стратегію ЄС щодо України. Подальший розвиток співпраці закріплено в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, підписаній 21 березня 2014 року і такій, що набула чинності 1 вересня 2017 року. Вона визначила ключові напрями взаємодії сторін: утвердження верховенства права, зміцнення інституцій, відповідальних за правоохоронну діяльність і правосуддя, гарантування незалежності та неупередженості судової системи, а також поглиблення співробітництва у сфері правової допомоги в цивільних і кримінальних справах. 23 червня 2022 року Європейська Рада ухвалила рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС, що остаточно підтвердило подальший шлях до інтеграції правових систем України та Європейського Союзу.

Однією з ознак ефективності кримінального провадження є оперативне та повне отримання інформації про особу, яка вчинила

кримінальне правопорушення, у межах міжнародного співробітництва. Це важливо не лише в контексті виконання загальних завдань кримінального судочинства, а й для гарантування прав учасників кримінального провадження, дотримання строків досудового розслідування та судового розгляду, а також забезпечення відповідності вимогам і стандартам Європейського суду з прав людини.

Охорона і забезпечення прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження є одним з основних завдань кримінального судочинства, обов'язковою умовою визнання відповідності вітчизняних кримінальних процесуальних процедур європейським стандартам у сфері захисту прав людини.

Водночас чинний кримінальний процесуальний закон породжує низку запитань щодо ефективності обміну інформацією, зокрема щодо особи підозрюваного або обвинуваченого в межах міжнародного співробітництва.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою цієї статті є висвітлення теоретико-прикладних аспектів розвитку та вдосконалення інституту міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві України. Вказана мета зумовлює вирішення таких завдань: проаналізувати сучасний стан правового регулювання міжнародного співробітництва в межах кримінального судочинства, визначити ефективні методи вивчення особи підозрюваного в умовах міжнародної взаємодії, запропонувати шляхи вдосконалення інституту міжнародного співробітництва під час вивчення особи підозрюваного.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Під час дослідження було здійснено пошук, узагальнення та критичний аналіз наукових публікацій щодо визначення змісту механізму вивчення особи підозрюваного, обміну інформацією в межах міжнародного співробітництва. Для визначення теоретичних передумов формування та рекомендацій застосовано системно-структурний підхід, зокрема проведено системний аналіз елементів механізму надання правової допомоги під час міжнародного співробітництва, а також наукових рекомендацій, що стосуються процесуальних аспектів міжнародного співробітництва під час досудового розслідування. У процесі виконання роботи використано історико-правовий метод, який дав змогу простежити зміни законодавства України у сфері міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві. Крім того, вибірково проаналізовано міжнародне законодавство та практику міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Системний аналіз наукової періодици свідчить, що проблемні аспекти вивчення особи під час міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві досліджувались у працях О. Виноградової (2009), Т. Гавриш (2003; 2006), Г. Душейка (2006), М. Пашковського (2006; 2007), І. Лешукової (2013), А. Іванова (2024), М. Смирнова (2006) та ін. Реалізація наукового завдання щодо дослідження особливостей вивчення особи підозрюваного у сфері міжнародного співробітництва передусім залежить від правильного визначення сутності такого співробітництва у кримінальному судочинстві загалом, а також від з'ясування стану і перспектив удосконалення механізмів надання міжнародної правової допомоги. Дослідники приділяли увагу різним аспектам міжнародного співробітництва: формам взаємодії (Підгородинська, 2015), його принципам (Бараннік, 2017), співпраці з компетентними органами іноземних держав (Касьяненко, Герасимова, 2018), оцінюванню та використанню доказів, отриманих у процесі надання міжнародної правової допомоги (Зуєв, 2019), а також правовому регулюванню міжнародної правової допомоги у кримінальному процесі (Влад, 2020; Коваль, 2021; Іванов, 2024). Водночас ці напрацювання не охоплюють проблематики, пов'язаної з вивченням особи підозрюваного в умовах міжнародного співробітництва, і потребують подальшого аналізу, узагальнення та вдосконалення. Нині спостерігається стійка тенденція до поглиблення взаємодії правоохоронних і судових органів різних держав у протидії злочинності. Розширюється географія міжнародного співробітництва, вдосконалюються його форми, зростають обсяги. Наука кримінального процесу постійно реагує на ці зміни, що проявляється у сталому інтересі до дослідження правових проблем надання міжнародної правової допомоги під час кримінального провадження, передбаченої розділом IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), зокрема щодо обміну інформацією про учасників кримінального провадження.

Своєчасність надання міжнародної правової допомоги, швидкість обміну потрібною інформацією є обов'язковими умовами успішного міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Тенденції розвитку сучасної злочинності, особливо її організованих форм, а також використання останніх досягнень науки і техніки, цифрових

технологій зумовлюють потребу у створенні ефективних механізмів і процедур надання (отримання) правничої допомоги у кримінальному провадженні. Для розслідування та судового розгляду особливо важливими залишаються оперативність і результативність дій органів юстиції договірних сторін. Зокрема, у сучасних умовах особливо актуальним є збір та обмін даними про осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, між правоохоронними органами різних держав. Своєчасне і повне отримання інформації про підозрюваного забезпечує можливість ухвалювати необхідні процесуальні рішення та здійснювати відповідні дії в межах кримінального провадження.

Характеризуючи форми міжнародного співробітництва, А. Іванов (2024, с. 681) у своїй роботі наголошує, що обмін між державами інформацією, фактичними даними, зокрема про правопорушників, їхні дії та місцезнаходження, для подальшого спільного виявлення, розслідування та притягнення до відповідальності винних у вчиненні злочинів, є одним із найважливіших елементів міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства.

Без з'ясування та аналізу відомостей про особу, притягнуту до кримінальної відповідальності, неможливо успішно виконати завдання кримінального судочинства, визначити ступінь суспільної небезпеки вчиненого діяння та обґрунтувати вид покарання. Подібної позиції дотримується Б. Бурбело (2020, с. 344), який наголошує, що реалізація завдань кримінального провадження неможлива без збору і ретельного вивчення даних про особу правопорушника.

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 91 КПК України в кожному кримінальному провадженні обов'язковому доказуванню підлягають обставини, що характеризують особу обвинуваченого. Цим пунктом охоплюється різноманітна інформація про особу підозрюваного або обвинуваченого, яка встановлюється в обсязі, зумовленому обставинами конкретного кримінального провадження, та є необхідною для виконання завдань кримінального судочинства.

Обставини, що характеризують особу підозрюваного, обвинуваченого та повинні встановлюватися у кримінальному провадженні, вже ставали об'єктом аналізу (Чича, 2012, с. 39). Зокрема, до них належать:

1) установчі відомості: прізвище, ім'я, дата і місце народження, місце тимчасового та постійного проживання, громадянство (підданство), національність, сімейний стан, професія,

місце роботи, статус військовозобов'язаного, наявність військових чи інших спеціальних, почесних звань, нагород;

2) інформація, що відображає соціальний статус, суспільну характеристику й активність особи в різних сферах життєдіяльності;

3) відомості, що вказують на суспільну небезпечність підозрюваного або обвинуваченого, його ставлення до вчиненого кримінального правопорушення і поведінку під час кримінального провадження;

4) соціально-психологічні, психічні та моральні риси, особливості характеру;

5) фізичні характеристики: стать, вік, стан здоров'я, особливі потреби, фізіологічні особливості тощо.

У межах міжнародного співробітництва може запитуватися будь-яка інформація про особу, що становить інтерес для кримінального провадження. Зрозуміло, що можуть бути певні обмеження, пов'язані з державною таємницею, вимогами національного законодавства країни, що надає відповідь, технічними можливостями тощо.

Не вдаючись до аналізу змісту обставин, що характеризують особу підозрюваного чи обвинуваченого, оскільки це не є завданням нашого дослідження, зупинимось детальніше на отриманні та обміні відповідною інформацією в межах міжнародного співробітництва. Відомості про особу повинні бути не лише повними з огляду на умови розслідування, а й відповідати вимогам, які висуваються до доказів у кримінальному судочинстві України.

Як слушно зазначає В. Зуєв (2019, с. 183), матеріали та фактичні дані, здобуті в порядку надання міжнародної правової допомоги, можуть визнаватися належними, допустимими та достовірними доказами лише за умови дотримання процедур і вимог міжнародних договорів та національного законодавства запитуючої і запитуваної сторін. Це стосується порядку оформлення і направлення запиту, проведення процесуальної дії, отримання спеціального дозволу тощо. Така позиція є цілком обґрунтованою, адже доказова інформація, зокрема відомості про особу підозрюваного, у подальшому стає підставою для ухвалення процесуальних рішень, повідомлення про підозру, обрання запобіжного заходу, визначення вини та призначення покарання.

Робота з відомостями, які характеризують особу підозрюваного, обвинуваченого, охоплює всі форми міжнародного співробітництва, зокрема йдеться про міжнародні запити, екстрадицію, розшук, провадження у порядку перейняття тощо. Традиційно мається на увазі

виконання та надсилання міжнародних запитів як основної, найбільш поширеної форми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Відповідно до ст. 548 КПК України запит складається органом, який здійснює кримінальне провадження, у письмовій формі, засвідчується підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу, супроводжується перекладом, як і долучені до нього документи. Надсилання запиту здійснюється поштою. У невідкладних випадках надсилання здійснюється електронним, факсимільним та іншим зв'язком із подальшим надсиланням оригіналу запиту поштою не пізніше трьох днів. За необхідності до запиту можуть долучатися документи, що роз'яснюють його сутність, підтверджують ту чи іншу інформацію та допомагають зібрати необхідні відомості про особу. У заздалегідь обумовлених випадках документи можуть повертатися стороні, яка виконувала запит. Суд визнає документи, отримані за міжнародним запитом, допустимими лише за умови дотримання встановленої процедури його направлення. Необхідно наголосити, що навіть незначне порушення таких вимог може поставити під сумнів допустимість отриманої доказової інформації про особу підозрюваного, обвинуваченого, призвести до втрати часу та звести нанівець перспективи успішного розслідування та судового розгляду. Використовувати запит дозволяється лише в межах того кримінального провадження, у якому його було здійснено. Отже, фактичні дані про особу, отримані від запитуваної держави, можуть бути використані лише в конкретній справі, якщо інше не передбачено спеціальною домовленістю.

Позиція О. Ковалю (2022, с. 215) також підтверджує вищезазначене: дослідник звертає увагу на важливість дотримання змісту й форми міжнародного запиту та наголошує, що недоліки на цих етапах можуть у подальшій взаємодії спричинити негативні наслідки – від затягування строків отримання відомостей і потреби в додаткових запитах до несвоєчасного проведення процесуальних дій і втрати необхідних, а іноді й вирішальних, доказів у кримінальному провадженні. Відповідні вимоги закріплено й у відомих наказах, що регламентують міжнародне співробітництво у сфері кримінального судочинства. На нашу думку, під час складання міжнародного запиту для отримання даних про особу підозрюваного чи обвинуваченого особливу увагу слід приділяти точності й повноті формулювань щодо запитуваних відомостей, чіткому викладенню пояснювальних та уточнювальних даних, а

також долученню необхідних документів для своєчасного та належного виконання запиту.

Як слушно звертають увагу Д. Касьяненко та Г. Герасимова (2018, с. 682), надання міжнародної допомоги включає низку традиційних заходів роботи з доказовою інформацією, проведення різноманітних слідчих дій, вилучення та передачу речових доказів, проведення експертиз, вручення документів, надання відомостей про судимість особи та про обвинувальні вирoki щодо неї, складання та пересилку документів, розшук і видачу осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, визнання та виконання вироків тощо. Вважаємо, що до цього переліку необхідно додати витребування й отримання документів, які містять фактичні дані про обставини, що характеризують особу підозрюваного, обвинуваченого. Крім того, окремі дії у межах міжнародного співробітництва, такі як розшук або видача особи, екстрадиційний арешт, здебільшого потребують збирання та обміну інформацією про особу, щодо якої вони здійснюються.

Актуальним питанням міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві, зокрема при виконанні міжнародних запитів, є своєчасність. У випадку запиту на отримання відомостей про особу підозрюваного або обвинуваченого така інформація часто потрібна для ухвалення невідкладних процесуальних рішень: кваліфікації кримінального правопорушення, обрання запобіжного заходу, повідомлення про підозру, застосування примусових заходів медичного характеру. Затримки можуть виникати не лише через складність і багатоетапність процедури підготовки запиту, його надсилання та прийняття, а й через надмірну бюрократизацію, некомпетентність або немотивованість виконавців, відсутність чітких строків виконання, специфіку законодавства держави, яка виконує запит, та інші чинники. Формуючи та надсилаючи запит до іноземної держави, сторона-заявник може лише розраховувати на ефективне, повне й оперативне виконання зазначених у ньому дій та належний збір і передачу потрібних відомостей про особу підозрюваного чи обвинуваченого.

Якщо говорити про забезпечення своєчасності у здійсненні міжнародного співробітництва при отриманні даних про особу підозрюваного або обвинуваченого, то важливу роль відіграє широке використання сучасних цифрових технологій. Як справедливо зазначають деякі науковці, важливим аспектом є проблема міждержавної взаємодії у сфері обміну цифровими доказами. Інтеграція націо-

нальних інформаційних систем із міжнародними базами даних має потенціал для підвищення ефективності досудового розслідування міждержавних злочинів. Однак відсутність належної координації між правоохоронними органами різних держав і розбіжності в нормативному регулюванні ускладнюють оперативний доступ до необхідної інформації. Це підкреслює потребу в гармонізації законодавчих норм і розробленні єдиних міжнародних стандартів для використання ІТ-систем у кримінальному процесі (Шаблистий, 2025, с. 630).

Аналізуючи проблему вивчення та обміну даними про особу підозрюваного або обвинуваченого в межах міжнародного співробітництва, слід окремо зупинитися на зборі та накопиченні такої інформації під час розслідування воєнних злочинів у співпраці з міжнародними інституціями, зокрема Міжнародним кримінальним судом (далі – МКС). Станом на початок 2025 року зареєстровано й розслідується близько 140 тисяч воєнних злочинів¹. Очевидно, що суб'єктами більшості з них є громадяни російської федерації або найманці – особи, які мають громадянство чи підданство інших держав. У кожному конкретному провадженні щодо таких осіб виникає потреба в масштабному зборі відомостей, зокрема в межах міжнародної взаємодії.

Нагадаємо, що Римський статут Міжнародного кримінального суду (далі – Римський статут) було ухвалено 1998 року. Постійно діючий міждержавний кримінальний суд для переслідування осіб, які вчинили найтяжчі злочини проти людяності на території держав-учасниць або їхніми громадянами, почав функціонувати після набуття чинності Римським статутом у 2002 році².

Ратифікувавши Римський статут, Україна взяла на себе зобов'язання дотримуватися нових стандартів верховенства права і правовладдя, які передбачають, що національні судові органи мають переслідувати осіб, винних у найтяжчих злочинах за міжнародним правом.

¹ Російські воєнні злочини: оновлені дані станом на 31 січня 2025 року // Міністерство внутрішніх справ України : офіц. сайт. 31.01.2025. URL: <https://mvs.gov.ua/news/zlocini-vcineni-viiskovimi-rf-pid-cas-povnomasstabnogo-vtorgnennia-v-ukrayinu-stanom-na-31012025> (дата звернення: 20.05.2025).

² Understanding the International Criminal Court // International Criminal Court : офіц. сайт. URL: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/PIDS/publications/UICCEng.pdf> (дата звернення: 20.05.2025).

Якщо ж національні суди діють неефективно або ухиляються від здійснення правосуддя, юрисдикцію перебирає на себе МКС, незалежно від статусу таких осіб, їхніх владних повноважень чи привілеїв. Під час провадження, яке веде МКС, жодні імунітети не застосовуються (Мамка, 2024).

Україна, вже як незалежна держава, підписала Римський статут у 2000 році, однак його ратифікація Верховною Радою тоді не відбулася. Скориставшись можливістю визнати юрисдикцію МКС лише щодо окремих категорій справ, Україна подала заяву про прийняття повноважень Суду стосовно злочинів проти людяності та воєнних злочинів, учинених на її території. Це надало державі права повноцінного учасника механізмів МКС і дозволило, за необхідності, використовувати їх для притягнення винних до відповідальності згідно з положеннями Римського статуту.

Можливість переслідування комбатантів держави-агресора за воєнні злочини, вчинені на території України, фактично є єдиним інструментом відновлення прав потерпілих і їхніх близьких. Тому якнайшвидша ратифікація Римського статуту МКС набула особливої актуальності. Крім того, правова система України має адаптувати національне законодавство та привести процедури досудового розслідування злочинів агресії, проти миру, людяності й воєнних злочинів у відповідність до міжнародних стандартів.

Якщо пригадати хронологію зазначених подій, 21 серпня 2024 року було ухвалено Закон України «Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього»¹. Цим Законом, згідно з п. 3 ст. 12 Римського статуту, Україна підтвердила юрисдикцію МКС щодо злочинів, передбачених статтями 6–8 Римського статуту, починаючи з листопада 2013 року, а також визнала юрисдикцію МКС щодо злочину, передбаченого ст. 8bis Римського статуту з липня 2018 року. Він набрав чинності разом із Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього», який було ухвалено 9 жов-

тня 2024 року². Ратифікація дозволила Україні отримати доступ до ресурсної бази МКС, що є необхідним у питанні притягнення винних осіб до відповідальності, та брати участь у діяльності МКС, яка включає, зокрема, представництво та право голосу в Асамблеї держав – учасниць Римського статуту, а також можливість висувати кандидатуру на обрання до складу Суду (Воронцова, Слободська, 2024).

Вивчення наукових публікацій дозволяє зробити висновок, що питанням обміну інформацією під час міжнародного співробітництва, зокрема про осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, у кримінальному процесі України приділяється значна увага. Питання обміну інформацією та її збирання в сучасних умовах здійснення кримінального провадження та розвитку цифрових технологій все частіше стають предметом обговорення і аналізу, однак єдиної міжнародно визнаної практики й алгоритмів роботи з такою інформацією наразі не існує. Науковці роблять спроби проаналізувати та систематизувати роботу з інформацією у цій сфері. Так, І. Іванов (2024, с. 682), говорячи про форми міжнародного співробітництва, виокремлює такі: обмін інформацією як один із найважливіших елементів міжнародного співробітництва у сфері боротьби з національною та транснаціональною злочинністю; організація спільного проведення розслідувань для ефективного виявлення та припинення дії злочинних угруповань; видача підозрюваних, обвинувачених; проведення спільних оперативних дій та спеціальних заходів; створення міжнародних баз даних із постійним доступом учасників для забезпечення більш ефективної боротьби зі злочинністю. Науковець наголошує, що постійний обмін ефективними практиками та досвідом є важливим елементом міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю, а за допомогою обміну накопиченим досвідом зацікавлені країни можуть ділитися ефективними інноваціями у сфері транснаціональних правоохоронних заходів. Такий обмін сприяє підвищенню ефективності боротьби зі злочинністю та покращенню правопорядку як на національному, так і на міжнародному рівнях.

¹ Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 21.08.2024 № 3909-IX // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20> (дата звернення: 20.05.2025).

² Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 09.10.2024 № 4012-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20> (дата звернення: 20.05.2025).

У зв'язку із цим для України особливо актуальним питанням є дослідження особливостей збирання та належного оформлення доказів під час розслідування злочинів проти миру, людства, воєнних злочинів, злочинів агресії.

Як слушно зауважують М. Кіріченко та О. Шулепова (2024, с. 339), розслідування воєнних злочинів пов'язане з дотриманням визначених процедур збирання доказів. Із цією метою МКС вже на початку 2022 року направив до України слідчу групу, до складу якої входили слідчі, судові експерти та допоміжний персонал, зокрема і з боку України. Крім того, представникам МКС надали можливість самостійного проведення слідчих та процесуальних дій за попереднім погодженням з Офісом Генерального прокурора. Яскравим прикладом компліментарності як базового принципу в роботі представників МКС було розслідування та документування фактів учинення воєнних злочинів тільки в тих випадках, коли це не можуть зробити фахівці та органи розслідування України через об'єктивні фактори або обмежені ресурси. Крім того, вчені наголошують, що для належного підтвердження доказами фактів учинення воєнних злочинів країною-агресором на території України вкрай необхідним є дотримання процедурних аспектів належної фіксації та документування таких діянь. Для якісного документування фактів воєнних злочинів була створена незалежна Міжнародна комісія з розслідування порушень в Україні. Зібрані нею матеріали будуть покладені в основу судових справ у міжнародних судових установах при притягненні до відповідальності російських воєнних злочинців. Також Комісія наділена повноваженнями щодо встановлення осіб, винних у вчиненні воєнних злочинів на території України. І дійсно, наведені чинники безпосередньо впливають на пошук, збирання та зберігання доказів під час досудового розслідування воєнних злочинів, є важливими та поширюються на виконання процесуальних дій, пов'язаних з обміном, належним оформленням і використанням фактичних даних, що характеризують особу підозрюваного (обвинуваченого) під час таких розслідувань.

Звернімо увагу на те, що сам Римський статут містить норми, які врегульовують питання доказів, зокрема ст. 69 «Докази», згідно з положеннями якої «сторони можуть робити подання, що стосуються справи, відповідно до статті 64. Суд правомочний вимагати надання всіх доказів, які він вважає необхідними для

встановлення істини»¹. Питання про допустимість доказів у контексті цього положення визначається як відповідністю даних про особу підозрюваного, так і процесуальною дією, виконаною згідно з вимогами національного та міжнародного законодавства. Тобто такі дані повинні бути отримані відповідно до вимог КПК України та Римського статуту.

Положення Римського статуту однозначно визначають, що МСК може до Правил процедури і доказування ухвалити рішення про належність чи допустимість доказів, ураховуючи при цьому їхню силу (*inter alia*), а також будь-яку шкоду, яку такі докази можуть завдати проведенню справедливого судового розгляду або оцінці показань свідка. При цьому МСК поважає привілеї конфіденційності, передбачені у Правилах процедури і доказування. Міжнародний кримінальний суд не вимагає доведення загальноновідомих фактів, але може визнати їх такими, що були доведені. Докази, отримані в результаті порушення Римського статуту або міжнародно визнаних прав людини, вважаються недопустимими, якщо: а) порушення породжує обґрунтовані сумніви щодо достовірності доказів; б) допущення доказів є несумісним з об'єктивним та неупередженим провадженням і може завдати йому серйозної шкоди. Коли МКС вирішує питання про належність або допустимість доказів, зібраних державою, він не розглядає питання про застосування національного законодавства цієї держави². З огляду на вищезазначене можна зробити висновок, що в питаннях допустимості доказів, зокрема тих, що стосуються даних про особу підозрюваного, МКС враховує можливість тих чи інших порушень, здійснених при збиранні та наданні доказів суду, з метою впливу на судовий розгляд і появу підстав сумніватись у їхній достовірності. Цей підхід суттєво відрізняється від зафіксованого у КПК України та є більш сучасним, оскільки дотримання процесуальних процедур при збиранні доказів у кримінальному провадженні не може бути головною метою кримінального провадження, а забезпечення рівних

¹ Римський статут Міжнародного кримінального суду : від 17.07.1998 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 20.05.2025).

² Римський статут Міжнародного кримінального суду : від 17.07.1998 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 20.05.2025).

прав для всіх суб'єктів процесу завжди буде визначальним.

ВИСНОВКИ. Виконання процесуальних дій, пов'язаних зі збиранням даних про особу підозрюваного, обвинуваченого, є важливим елементом діяльності уповноважених осіб у кримінальному судочинстві загалом і у міжнародному співробітництві в його межах зокрема.

Важливою умовою набуття доказового значення даними про особу підозрюваного в конкретному кримінальному провадженні є дотримання процедур отримання такої інформації, передбачених національним і міжнародним законодавством.

Широке використання цифрових технологій під час отримання даних про особу в межах міжнародного співробітництва дозволить розширити можливості й пришвидшити процес збирання зазначених відомостей. І хоча наразі закон дозволяє лише отримати електронний запит із подальшим обов'язковим надсиланням оригіналу для підтвердження, необхідно передбачити механізми, які дадуть змогу легалізувати та використовувати під час доказування електронні докази, засвідчені належним чином. Такий підхід значно пришвидшить і спростить ухвалення процесуальних рішень уповноваженими особами в межах кримінального судочинства та підвищить ефективність захисту прав і свобод людини.

Основними вимогами до отримання даних про особу підозрюваного в межах міжнародного співробітництва є своєчасність надходження інформації як ключовий чинник ухвалення об'єктивних процесуальних рішень, повнота отримання необхідних відомостей, що зумовлена належною комунікацією між сторонами та відповідальним ставленням до виконання запиту, а також ефективність ви-

користання отриманої інформації запитуючою стороною.

Інтенсифікація та розширення міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства, зокрема обмін даними, в тому числі і про особу підозрюваного або обвинуваченого, потребує подальшого вдосконалення нормативної бази як щодо спрощення процедур, так і щодо запровадження сучасних методів обміну інформацією доказового характеру.

Діяльність з отримання даних про особу підозрюваного в межах міжнародного співробітництва потребує вдосконалення механізмів обробки запитів для підвищення ефективності та оперативності кримінального судочинства. Зокрема, актуальним питанням є можливість ширшого використання документів в електронному форматі, цифрових копій тощо, а не лише паперових носіїв. Закріплення в законі відповідних норм щодо доказового значення цифрових документів, отриманих у межах міжнародного співробітництва, спростить і пришвидшить проведення досудового розслідування та судового розгляду.

Особливо актуальним питанням сьогодення є здійснення кримінальної процесуальної діяльності в межах міжнародного співробітництва з МКС, зокрема обмін інформацією щодо підозрюваних та обвинувачених із використанням найсучасніших міжнародних практик збирання, фіксації, зберігання та обміну доказовими відомостями. З огляду на це вітчизняне кримінальне судочинство повинно якнайшвидше перейти на застосування міжнародних стандартів доказування та сучасних технологій роботи з доказовою інформацією, що є запорукою подальшої успішної інтеграції в європейську правову спільноту як одного з елементів конституційного руху до Європейського Союзу.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Антонюк А. Перспективи розвитку міжнародного співробітництва під час розслідування кримінальних правопорушень у контексті інтеграції України до Європейського співтовариства. *National Law Journal: Theory and Practice*. 2015. No. 5, Vol. 2. Pp. 77–81.
2. Бараннік Р. В. Принципи міжнародного співробітництва та міжнародної правової допомоги під час кримінального провадження. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. С. 11–18.
3. Бурбело Б. А. Окремі аспекти вивчення особи підозрюваного під час здійснення слідчих (розшукових) дій. *Юридична наука*. 2020. № 3 (105). С. 344–351. DOI: <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-105-3.42>.
4. Виноградова О. І. Реалії законодавчого забезпечення міжнародно-правового співробітництва у сфері кримінального судочинства. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 2. С. 178–184.
5. Влад С. Особливості організації роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 319–324. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.56>.
6. Воронцова Ю., Слободська Д. Що означає ратифікація Римського статуту для України // LIGA ZAKON : сайт. 15.10.2024. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/231201_shcho-oznacha-ratifikatsyairimskogo-statutu-dlya-ukrani (дата звернення: 20.05.2025).

7. Гавриш Т. С. До питання щодо організаційно-правових форм міжнародного співробітництва у галузі правової допомоги в кримінальних справах. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003. № 3–4. С. 252–258.
8. Гавриш Т. С. Теорія та практика міжнародної правової допомоги в кримінальних справах (проблеми сучасного співробітництва України) : монографія. Харків : Право, 2006. 192 с.
9. Душейко Г. О., Некрасов В. А., Мацюк В. Я., Компанієць Д. О. Міжнародний розшук: теорія та практика : монографія. Київ : КНТ, 2006. 168 с.
10. Зуєв В. В. Оцінка та використання доказів, отриманих під час надання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2019. № 38. С. 182–196. DOI: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2019-38-182>.
11. Іванов А. В. Міжнародне співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 680–683. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/162>.
12. Касьяненко Д. І., Герасимова Г. В. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні. *Молодий вчений. Серія: Юридичні науки*. 2018. № 4 (56). С. 681–684.
13. Кіріченко М. О., Шулепова О. О. Вплив міжнародного співробітництва прокуратури України на організацію кримінального провадження в умовах збройної агресії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 336–340. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/79>.
14. Коваль О. І. Зміст запиту про міжнародну правову допомогу. *Київський часопис права*. 2022. № 4. С. 213–218. DOI: <https://doi.org/10.32782/kij/2022.4.32>.
15. Коваль О. І. Сутність та правове регулювання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2021. № 54, т. 2. С. 114–118. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.2.23>.
16. Лешукова І. В. Типові помилки та порушення слідчих органів внутрішніх справ України при складанні, направленні або виконанні запитів про міжнародну правову допомогу. *Наше право*. 2013. № 11. С. 61–65.
17. Мамка Г. Римський статут: плюси та мінуси для України // PRAVO.UA : сайт. 04.10.2024. URL: <https://pravo.ua/rumskyi-statut-pliusy-ta-minusy-dlia-ukrainy/> (дата звернення: 20.05.2025).
18. Мінка П. Я., Хрідочкін А. В. Адаптація вітчизняного кримінального та кримінально-процесуального законодавства до стандартів Європейського Союзу: окремі питання. *Право і суспільство*. 2009. № 6. С. 155–159.
19. Пашковський М. І. Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс, 2007. 120 с.
20. Пашковський М. І. Особливості використання у доказуванні фактичних даних, що отримані за межами України // Боротьба зі злочинністю та права людини : зб. наук. ст. / за ред. М. П. Орзіха, В. М. Дрьоміна. Одеса : Фенікс, 2006. С. 206–211.
21. Підгородинська А. В. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні: поняття та процесуальні форми. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2015. Вип. 4, т. 3. С. 114–118.
22. Смирнов М. І. Інститут взаємної правової допомоги у кримінальних справах: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія. Одеса : Фенікс, 2006. 242 с.
23. Чича Р. П. Реалізація даних про особу обвинуваченого у процесуальних рішеннях слідчого : монографія. Харків : Право, 2012. 224 с.
24. Шаблистий В. В. Цифрова ера кримінального процесу: можливості ІТ-систем у досудовому розслідуванні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 1. С. 630–633. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-1/146>.

Надійшла до редакції: 27.05.2025

Прийнята до опублікування: 30.08.2025

REFERENCES

1. Antoniuk, A. (2015). Prospects for the development of international cooperation during the investigation of criminal offenses in the context of Ukraine's integration into the European Community. *National Law Journal: Theory and Practice*, 5(2), 77–81.
2. Barannik, R. V. (2017). Principles of international cooperation and international legal assistance in criminal proceedings. *Herald of Criminal Justice*, 2, 11–18.
3. Burbelo, B. A. (2020). Certain aspects of studying the suspect of the suspect during investigative (search) actions. *Juridical Science*, 3(105), 344–351. <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-105-3.42>.
4. Chycha, R. P. (2012). *Implementation of data about the identity of the accused in procedural decisions of the investigator*. Pravo.

5. Dusheiko, H. O., Nekrasov, V. A., Matsiuk, V. Ya., & Kompaniiets, D. O. (2006). *International search: theory and practice*. KNT.
6. Havrysh, T. S. (2003). On the issue of organizational and legal forms of international cooperation in the field of legal assistance in criminal cases. *Bulletin of the Khmelnytsky Institute of Regional Management and Law*, 3–4, 252–258.
7. Havrysh, T. S. (2006). *Theory and practice of international legal assistance in criminal cases (problems of modern cooperation in Ukraine)*. Pravo.
8. Ivanov, A. V. (2024). International cooperation of states in fighting crime. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 4, 680–683. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/162>.
9. Kasyanenko, D. I., & Gerasimova, G. V. (2018). International cooperation in criminal proceedings. *Young Scientist. Series: Legal Sciences*, 4(56), 681–684.
10. Kirichenko, M. O., & Shulepova, O. O. (2024). The influence of international cooperation of the prosecution of Ukraine on the organization of criminal proceedings in the conditions of armed aggression. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 9, 336–340. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/79>.
11. Koval, O. I. (2021). The essence and legal basis of regulation of international legal assistance in criminal proceedings. *Scientific Herald of International Humanitarian University*, 54(2), 105–109. <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.54.2.23>.
12. Koval, O. I. (2022). Content of the request for international legal assistance. *Kyiv Law Journal*, 4, 213–218. <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.32>.
13. Lieshukova, I. V. (2013). Typical errors and violations of investigative bodies of internal affairs of Ukraine when preparing, sending or executing requests for international legal assistance. *Our Law*, 11, 61–65.
14. Mamka, H. (2024, October 4). *The Rome Statute: pros and cons for Ukraine*. PRAVO.UA. <https://pravo.ua/rymskyi-statut-pliusy-ta-minusy-dlia-ukrainy/>.
15. Minka, P. Ya., & Khridochkin, A. V. (2009). Adaptation of domestic criminal and criminal procedural legislation to the standards of the European Union: some issues. *Law and Society*, 6, 155–159.
16. Pashkovskiy, M. I. (2006). Peculiarities of using factual data obtained outside Ukraine in proving facts. In M. P. Orzikh, & V. M. Dromin, *Crime control and human rights* (pp. 206–211). Feniks.
17. Pashkovskiy, M. I. (2007). *International cooperation in criminal proceedings*. Feniks.
18. Pidhorodynska, A. V. (2015). International cooperation in criminal proceedings: concepts and procedural forms. *Scientific Herald of Kherson State University*, 4(3), 114–118.
19. Shablysty, V. V. (2025). The digital era of the criminal process: opportunities of IT systems in pre-trial investigation. *Juridical Scientific and Electronic Journal*, 1, 630–633. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-1/146>.
20. Smyrnov, M. I. (2006). *Institute of mutual legal assistance in criminal matters: current state and development prospects*. Feniks.
21. Vlad, S. (2020). Peculiarities of organizing the work of the prosecutor's office of Ukraine in the field of international cooperation. *Entrepreneurship, Economy and Law*, 5, 319–324. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.56>.
22. Vorontsova, Yu., & Slobodska, D. (2024, October 15). *What does the ratification of the Rome Statute mean for Ukraine*. LIGA ZAKON. https://jurliga.ligazakon.net/analytcs/231201_shcho-oznacha-ratifikatsya-rimskogo-statutu-dlya-ukrani.
23. Vynohradova, O. I. (2009). The realities of legislative support for international legal cooperation in the field of criminal justice. *Journal of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 2, 178–184.
24. Zuev, V. V. (2019). Assessment and use of evidence obtained during the provision of international legal assistance in criminal proceedings. *Issues of Crime Prevention*, 38, 182–196. <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2019-38-182>.

Received the editorial office: 27 May 2025

Accepted for publication: 30 August 2025

RUSLAN PAVLOVYCH CHYCHA,

*Candidate of Law, Associate Professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Educational and Scientific Institute No. 1,
Department of Criminal Procedure and Organization of Pre-Trial Investigation;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3267-2840>,
e-mail: rus.chycha@gmail.com;*

VALERIIA SERHIIVNA HNATENKO,

*Candidate of Law,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Educational and Scientific Institute No. 1,
Department of Criminal Procedure and Organization of Pre-Trial Investigation;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1714-6164>,
e-mail: vista0028@gmail.com*

FEATURES OF STUDYING A SUSPECT'S IDENTITY WITHIN THE FRAMEWORK OF INTERNATIONAL COOPERATION

Globalisation trends, citizen mobility, technological developments and transnational crime pose new challenges to the national criminal justice system. In order to achieve the objectives set in criminal proceedings, procedural cooperation with law enforcement and judicial authorities of other states is necessary. The full-scale military aggression of the Russian Federation and the need to bring to justice those responsible for numerous war crimes committed on the territory of Ukraine require cooperation with international institutions operating in the law enforcement and judicial spheres, and therefore, deep and comprehensive international cooperation. The article is devoted to certain aspects of ensuring the investigation of suspects and accused persons within the framework of international cooperation. Its purpose is to highlight theoretical and practical issues in the development and improvement of the institution of international cooperation in criminal proceedings in Ukraine.

The mechanisms for implementing international requests are examined and the views of individual scholars on the effectiveness of ensuring international cooperation are analysed. Conclusions are drawn about the need to further improving the legal mechanism for providing rapid and effective assistance during international cooperation.

The implementation of procedural actions aimed at collecting data on the suspect or accused is an important element of the activities of authorised persons in criminal proceedings in general and in international cooperation within the proceedings in particular.

Compliance with the procedures for obtaining information provided for by national and international legislation in each criminal proceeding is a necessary condition for giving evidentiary value to data on the suspect.

The use of modern digital technologies in the process of obtaining data on a person within the framework of international cooperation expands the possibilities and speeds up the process of collecting such data. Current legislation only allows electronic requests to be made, with subsequent mandatory confirmation by the original. In the future, mechanisms will be needed to ensure the legalisation and use of duly certified electronic evidence in court proceedings. This approach will significantly simplify and speed up the adoption of procedural decisions by authorised persons in criminal proceedings and increase the effectiveness of the protection of human rights and freedoms.

Keywords: *international legal assistance, criminal proceedings, pre-trial investigation, international cooperation, suspect, international request, International Criminal Court.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Чича Р. П., Гнатенко В. С. Особливості вивчення особи підозрюваного в рамках міжнародного співробітництва. *Право і безпека*. 2025. № 3 (98). С. 67–77. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2025.3.06>.

Citation (APA): Chycha, R. P., & Hnatenko, V. S. (2025). Features of Studying a Suspect's Identity Within the Framework of International Cooperation. *Law and Safety*, 3(98), 67–77. <https://doi.org/10.32631/pb.2025.3.06>.